

Јулијана Вулетих¹*Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу*

АНАЛИЗА ЈЕЗИКА МЛАДИХ – ТЕНДЕНЦИЈЕ ТВОРБЕ NOMINA LOCII И NOMINA RESUNIAE У НЕМАЧКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

У предметном раду смо се определили за анализу творбене структуре именица у српском и немачком образованих суфиксалним творбеним начином и то првенствено у језику младих. У раду је приказана анализа суфиксалне творбе именице типа *nomina locii* и *nomina resuniae* са семантичког и творбеног аспекта у српском језику са творбеним суфиксима за: *-(ar)ка, -ка, -ца; -а, - ана, - ара,* и *-алица*, који су еквивалентни именичким творбеним суфиксима *-i* и *-o* у немачком језику младих.

Кључне речи: језик младих, деривациона творба, творбени суфикси *-i* и *-o* у немачком језику младих, творбени суфикси *-(ar)ка, -ка, -ца; -а, - ана, - ара,* и *-алица*

1. Увод

Замисао рада је била да се на корпусној грађи коју је требало да чине неколико часописи за младе на српском језику ексцерпирају примери именица које су у употреби у језику младих, а показују посебну тенденцију деривационе творбе која би се могла контрастирати са немачким експлицитним дериватима на *-i* и *-o*, те да се за те одговарајуће примере пронађу еквиваленти у оба језика.

Но, како се предвиђена грађа показала разочаравајуће оскудном, што нам је са једне стране позитиван знак да се „писани“ српски језик за младе не „квари“, са друге стране нам је отежавало подухват, те смо корпус предметног истраживања проширили на аутентичне изворе као што су српски и немачки форуми на интернету и на информанте „уживо“, тачније студенте и моју већ осамнаестогодишњу кћерку и њене пријатеље, који су ми били од највеће помоћи, пре свега у разумевању појединих речи и израза на српском језику.

Садржај предметног рада је распоређен у два дела. Намера нам је да у првом делу укратко представимо теоријске аспекте творбе речи на којима предметни рад почива, а да у другом делу на емпиријском материјалу

1 julijanavuletic@yahoo.de

дамо контрастивни приказ именичких творбених суфикса за *nomina loci* и *nomina resumptiva* у српском и еквивалентних творбених суфикса *-i* и *-o* у немачком језику младих, уз приказ семантичког аспекта са примерима конкретне реализације из корпусне грађе.

2. О предмету истраживања

У раду смо се определили за анализу деривационих творбених структура, овде именичких, према семантичком моделу који је поставила Б. Петронијевић (Петронијевић 2000), у истраживању именичких деривата на *-i* и *-o* у немачком језику, надовезујући се на Мочов (Моч 2004) семантички приказ творбе речи. У нашој анализи српског корпуса ослањамо се такође на изучавања творбе именица у србистици (Ђорић 2008 и Клајн 2003), као и на радове који се баве изучавањем језика младих (Бугарски 2003).

Моч (Motsch) творбене конструкције интерпертира као јединство *фонолошко-морфолошке* и *семантичко-синтаксичке* компоненте, те зато приликом описа творбе речи полази од тзв. творбених образаца, које поима као обрасце за анализу лексичких јединица на нивоу семантичко-синтаксичког и фонолошко-морфолошког описа. У основи његовог интересовања ипак леже семантички обрасци² који представљају саставни део творбених образаца. За опис семантичких образаца Моч (Motsch) користи средства логичке семантике, тј. *предикајско-аргументску структуру*, а од детаљнијег и систематичнијег приказа фонолошко-морфолошке компоненте одустаје.

У предметном раду пажњу у контрастивној анализи посвећујемо оним изведеницама у немачком језику које за други непосредни конституент имају суфиксе *-i* и *-o*, феномену који је у општим прегледима творбе речи у савременом немачком језику и раније привлачио пажњу, али је описиван недовољно детаљно и није до краја и у потпуности објашњен.³ Конструкције настале помоћу суфикса *-i* (и *-o*) сврставане су у скраћенице, при чему се само у одређеним случајевима овим морфемама признавао статус творбене морфеме.

Б. Петронијевић (2000: 27), међутим, доказује да се не могу све именице које се завршавају на *-i* и *-o* сврстати у исту категорију „и да се пре свега оне творбене конструкције код којих морфеме */-i/* и */-o/* имају функцију синтаксичке транспозиције никако не би могле сматрати скраћеницама, већ експлицитним дериватима“ (уп. Костић 2001: 872).

Ми нећемо детаљно анализирати семантичке обрасце, већ из корпусне грађе у српском језику коју чини 250 ексцерпираних изведеница издвајамо оне изведенице чији суфикси означавају творбену семантичку

2 Први приказ творбе речи у немачком језику који почива на семантичким принципима.

3 Fleischer/Barz 1995, Motsch 1998, Androutopoulos (уп. Dürscheid 2007).

категорију *nomina loci* и *nomina resuniae*, наводећи творбене образце према Петронијевић 2000⁴, преносећи описани модел и на српски језик.

3. Корпус и специфичности творбених образаца

Именице овог типа, лексикализоване или не, биле су и још увек јесу предмет различитих дискусија. Њихова употреба, углавном, изазива незадовољство због „контаминације“ језика, оне се сматрају језичким помодарством и везују пре свега за тзв. „Umgangssprache“ (разговорни језик), те за професионални жаргон (језик спортиста, трговаца, жаргони разних струка итд.) и омладински жаргон (језик ученика и студената). Германистичка истраживања језика младих су у последњих десет година веома продуктивна, са лингвистичком анализом на свим плановима језичког система (синтакса, творба речи, фразеологија, фонологија) (уп. Dürscheid 2007), а приметна је и тенденција позитивне критике, ако не и хвалоспева, овог језичког варијетета, не само у лингвистици, већ и у јавности⁵.

Говорећи о изучавању језика младих на српском језичком подручју, могло би се рећи да су она спорадична и своде се у највећој мери на састављање спискова жаргонске лексике (Бугарски 2003), а од обимнијих радова се могу поменути „Речник жаргона“ Драгослава Андрића (1976) из седамдесетих и осамдесетих година и „Жаргон“ Ранка Бугарског новијег датума, који тежи да „на жаргонској грађи осмотри, макар и само летимично, неке општелингвистички и теоријски занимљиве језичке појаве“ (Бугарски 2003: 6) и напомиње да је „интересовање за ову проблематику искључиво социолингвистички мотивисано“, те се неће „улазити у питања морфолошке анализе“ (Бугарски 2003: 21).

Будући да систематских и теоријски релевантних истраживања жаргона као језичког и друштвеног феномена у целини, а тиме и омладинског жаргона, у србистици нема, намера нам је да овим прилогом пружимо скроман допринос истраживању ове области.

Језичко-стилске особености омладинског жаргона уопште су креативност, спонтаност и аутентичност, што се манифестује у „лексичкој продуктивности и иновативности, граматичкој флексибилности, семантичкој експресивности(...), метафоричности и асоцијативности, те хуморним поигравањем звуком и значењем(...)“ (уп. Бугарски 2003: 15), све са циљем да се демонстрира језичка припадност омладинској

4 Аутор уочава три типа:

а) BL + -i/-o

б) BL-Kürzung + -i/-o

в) Überlappung von KW/BL-Kürzung + -i/-o

(BL - основа, BL-Kürzung - скраћена основа, Überlappung von KW/BL-Kürzung - преклапање скраћенице и скраћене основе).

5 „Auch in der Öffentlichkeit wird immer häufiger darauf verwiesen, dass das jugendliche Sprechen kreativ und originell sei und keineswegs ein Beispiel für Sprachverarmung darstelle“ (уп. Dürscheid 2007). „И у јавности се све чешће истиче да је језик младих креативан и оригиналан и да никако не представља осиромашење језика“, превод аутора чланка.

групацији, те да се повуче граница између ње и других социјалних група. Млади људи таквом употребом језика постављају неку врсту вербалне „ограде“ између себе и шире друштвене заједнице, изражавајући тиме с једне стране протест против владајућих норми (намерним кршењем норми), а са друге тражећи потврду свог постојања унутар своје социјалне групације (солидарност и признање).

Један од начина на који настају нове конструкције, односно јединице номинације у језику младих, представља и суфиксална деривација именица, „свакако најпродуктивнији од свих“ (Бугарски 2003: 16).

У нашој корпусној грађи на српском језику, који ће бити језик од којег се полази у анализи, посведочене су тек три *nomina rescipiae*, а то су *динца*, *сјошџка*, *хиљадарка*, а за *nomina loci* српски корпус бележи осам изведеница, а то су (*шијека*, *флијерана*, *мајмунара*, *лудара*, *жушара*, *фойкалица*, *цршалица*).

Примери ће бити цитирани у аутентичном правописном облику, а уз деривате на српском језику биће дати еквивалентни творбени суфикси *-i* и *-o* у немачком језику младих, уз објашњење творбеног и семантичког аспекта.

Различити језици се служе различитим творбеним средствима, тако да за одговарајуће суфиксалне именичке деривате у српском језику у немачком можемо имати преводне еквиваленте, именице, настале различитим творбеним начинима, творбеним обрасцима или оне које не припадају истом семантичком обрасцу⁶.

3.1 *Nomina rescipiae*

Истраживани корпус на српском језику бележи изведенице са именичким редукованим основама и творбеним суфиксима *-(ар)ка*, *-ка* у примерима *сјошџка* – *сјошџ(ина)* + *ка* и *хиљадарка* – *хиљад(а)* + *(ар)ка*, наспрам изведеница у немачком *Huppi*, *Tausi*, *Zwani*, *Fuffi* и могу се сврстати у класу *nomina rescipiae* које имају одређену вредност. Ту су још и примери *динца* – ако именицу схватимо као *дин(ар)* + *ца* на српском, и *Oi-* (*Eur*)*O*+ *i* на немачком, при чему суфикс *-ца* даје звучну изражајност и наглашену жаргонску конотацију, те се може сматрати парцијалним синонимом уз *динар*, док је *Euro* већ лексикализована изведеница (тип в: преклапање скраћенице и скраћене основе, уп. Петронијевић 2000: 99) за валуту којом се служи Европска Унија, те овде *-i* има такође жаргонску конотацију и означава исти денотат.

Суфикси *-(ар)ка*, *-ка*, као и *-ца* у *сјошџка*, *хиљадарка* и *динца*, имају функцију семантичке модификације, тачније не служе извођењу нових, већ стилски-експресивно модификују већ постојеће лексеме и означавају исти денотат.

б) скраћена основа + суфикс ИМЕНИЦА + - ка

⁶ нем.: *Ami* - експлицитни дериват са редукованом основом: срп.: *Амер* - скраћена реч;

стотка: / стот(ина)/ + /-ка /
 хиљадарка: /хиљад(а)/ + (ар)ка/
 ИМЕНИЦА + -ца
 динца: /дин(ар)/ + /- ца /

Примери из српског корпуса:

1 срп.) „Наравно, ја се у економију и новце ништа не разумем, али ми је јасно да када тада мора доћи до штошке.“
 (*forum.krstarica.com*)

2 срп.) Лик који је рутав као мајмун оде на топлу депилацију целих ногу за хиљадарку. Умало није пао у несвест од бола. ...
 (*vukajlija.com*)

3 срп.) Служимо само Амстел точен у Новоме Саду ... 52 динце у про-
 давници овде је субвенционисана цена за политиканте (*forum.burek.com*)

Примери из немачког корпуса:

б) Скраћена основа + суфикс

ИМЕНИЦА + СУФИКС -i

Hunni: /Hun(derteuroschein)/+ / -i⁷

Tausi: /Taus(endeuroschein)/ + /-i /

Zwani: /Zwan(zigeuroschein)/ + / -i /

Fuffi: /Fünf(zigeuroschein)/+ / -i /

Oi: /(Eur)o / + /- i /

1 нем.) Paul: "Ich hab erst maln Hunni gelatzt." (*mundmische.de*)

3 нем.) Paul: "Da hat der mein Mopped doch glatt mit Tausi bezahlt."

4 нем.) "haste mal nen zwani für mich" (*mundmische.de*)

5 нем.) Paul: "Ich schmeiss die Fuffis durch den Club und schrei bo bo"
 (*mundmische.de*)

6 нем.) "Alter, haste ma 'n Oi?" (*mundmische.de*)

3.2 *Nomina loci*

Од суфикса који носе значење „*просџор*, *просџорија*, *зграда* или *уштанова*“ српски корпус бележи следеће: -а, - ана, - ара, - жа и -алица, у изведеницама: *шџека*, *флиџерана*, *мајмунара*, *лудара*, *жуџара*, *шџајга*, *црџалица* и *фойкалица*.

У истраживаном језичком материјалу на српском језику потврђени су, дакле, девербали: *шџека*, *шџајга*, *црџалица* и *фойкалица*, изведенице са именичком основом: *флиџерана*, *мајмунара*, и придевском: *лудара* и *жуџара*.

а) Изведенице са глаголом као првим непосредним конституентом

а) Основа + суфикс

ГЛАГОЛ + -а

штека: /штек(ати)/ + /- а/

штајга: /штајг(ен)/ + / -а/

ГЛАГОЛ + -алица

7 Упореди још и Hundi, Hündi и Tausi, у Петронијевић 2000: 101.

фоткалица: /фотк(ати)/ + /-алица/

црталица: /црт(ати)/ + /-алица/

Изведеница *шџека* је настала очигледно од глагола *шџекаџи*, који потиче од немачког глагола *stecken*- ставити, метнути, и означава место где се нешто ставља да се чува, крије, обично новац.

Пример из српског корпуса:

4 срп.) „...поставићу ја после неке (фотографије), само да их ископам из *шџека*“ (www.pes-serbia.com)

Што се тиче именице *шџајџа* наша је претпоставка да основа такође потиче од немачког глагола *steigen* – попети се; ући у неко превозно средство, и има значење *станица* (железничка или аутобуска):

Пример из српског корпуса:

5 срп.) „*Карабурма Загња Шџајџа* музички документарни филм о младима са Карабурме (Shule, J Cook, Džela, Sarma, Thruo, Shone, Jwzl, В.К.О., Mary Jane, ... „(www.kotez.rs/forum)

Црпџалица и *фоткалица* су именице које користе млађи адолесценти и оне означавају место у часопису где се објављује оно што је нацртано, односно фотографисано, тј. у жаргону *фоткано*. За овај суфикс Клајн наводи да је „настао од -л- из радног придева и суфикса -ица“ (Клајн 2003: 147).

Пример из српског корпуса:

6. срп.) „Umetnicke duse, ajmo vamo!:) Knjizevnost, *crtalica*, *fotkcalica* i ostale zanimacije“ (teenforums.10.forumer.com)

б) Изведенице са именицом као првим непосредним конституентом

а) Основа + суфикс

ИМЕНИЦА + -ана

флиперана: /флипер/ + /-ана/

ИМЕНИЦА + -ара

мајмунара: /мајмун/ + /-ара/

Флиперана и *мајмунара* су изведенице са именицом *флипер* и *мајмун* у основи и суфиксом -ана, при чему је флиперана место где се игра флипер, а мајмунара, са пренесеним значењем, простор за терет код комбија или теретних возила, те суфикси овде утичу и на творбену и семантичку категорију, односно деривацијом се изводе *nomina loci*, тако да они овде носе функцију синтаксичке транспозиције.

Примери из српског корпуса:

7 срп.) „рупа - такође назив за *флиперану* на калишу“ (Forum Krstarice)

8 срп.) „мајмунара - prostor za teret kod kombi ili pick-up vozila“ (Forum Krstarice)

в) Именице са придевом као првим непосредним конституентом

а) основа + суфикс

ПРИДЕВ + -ара

лудара: /луд/ + /-ара/

жутара: /жут/ + /-ара/

Лудара и жушара су именице са придевима луд и жуић у основи и суфиксом – ара, које означавају болницу у којој се налазе луди људи, а односно радњу у којој се продаје злато (обично је жуто).

Пример из српског корпуса:

9 срп.) „Лудара - установа за ментално оболеле илити лудница“ (Forum Krstarice)

10 срп.) „жутара - златара, вала, провала: Валио жутару. Провалио у златару“ (Forum Krstarice)

У корпусној грађи на немачком језику смо забележили тек један пример именице са творбеним суфиксом -i за *nomina loci*:

.. нем.) E-Treffen im Bayrischen Wald.-Kumpel mit MZ Gespann übernachtet bei mir und wir fahren am nächsten morgen zum Treffpunkt auf die Autobahnraststätte. Geschlossene Schneedecke - egal - . Erster Kumpel ruft an, er ist gestürzt und kommt nicht mit..... , zweiter Kumpel liegt mit seinem Bock eine Abfahrt vor der Rasti im Graben, nix passiert. Dritter Mitfahrer kommt und legt sich noch auf der Rasti ab. Und trotzdem fahren wir los, doof wir wir sind !!! (www.motorradonline24.de), за коју творбени образац изгледа овако:

/(Autobahn)rast(stätte)/ + /-i/,

тачније, именица је изведена изостављањем одредбене речи (Autobahn) и скраћивањем основне речи / rast(stätte)/, те додавањем творбеног суфикса -i.

Закључак

У овом раду смо се определили за анализу творбене структуре именица у српском и немачком језику младих, образованих суфиксалним творбеним начином. Циљ нам је био да из истраживаног корпуса који су чинили часописи за младе, као и бројни интернетфоруми на српском и немачком језику контрастивном анализом, базираном на творбено-семантичком моделу, ексцерпирамо творбене суфиксе за *nomina loci* и *nomina resuniae* на српском језику који би били еквивалентни суфиксима -i и -o експлицитних деривата у немачком језику.

Анализом се дошло до следећег резултата: у истраживаном корпусу забележено је 11 именица, од тога тек три (*динца*, *сјошџка*, *хиљадарка*) за *nomina resuniae*, а за *nomina loci* српски корпус бележи осам (*шишека*, *флијерана*, *мајмунара*, *лудара*, *жушара*, *фотикалица*, *црпјалица*), док немачки корпус бележи пет за *nomina resuniae* (*Hunni*, *Tausi*, *Zwani*, *Fuffi*, *Oi*), а за *nomina loci* само једну именицу (*Rasti*). Приказана је анализа суфиксалне творбе *nomina loci* и *nomina resuniae* са семантичког и творбеног аспекта у српском језику са творбеним суфиксима: -(ар)ка, -ка, -ца; -а, -ана, -ара, и -алица који су еквивалентни именичким творбеним суфиксима -i и o у немачком језику младих.

Суфикси -(ар)ка, -ка, као и -ца, код *nomina resuniae* *сјошџка*, *хиљадарка* и *динца*, имају функцију семантичке модификације, тачније не служе извођењу нових, већ стилски-експресивно модификују већ

постојеће лексеме и означавају исти денотат, док изведенице на *-а*, *-ана*, *-ара*, и *-алица* јесу девербали, те суфикси овде утичу на творбену семантичку категорију, односно деривацијом се изводе *potina loci*, тако да носе функцију синтаксичке транспозиције.

Литература

- Бугарски 2003: Ранко Бугарски, *Жаргон*, Лингвистичка студија, Београд.
- Диршајд 2007: Dürscheid, Christa, *Jugendsprache als Forschungsgegenstand: www.ds.uzh.ch/lehrestuhlduerscheid/docs/duerscheid-JSFG-06.pdf*.
- Клајн 2003: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику Друџи гео Суфиксација и конверзија*, Београд.
- Костић 2001: Јелена Костић, „Нове методе у изучавању творбе речи“, Српски језик 5/1-2.
- Моч 1998: Wolfgang Motsch, *Deutsche Wortbildung in Grundzügen*, 2., überarbeitete Auflage, Berlin, New York.
- Петронијевић 2000: Božinka Petronijević, *Deutsche -i und -o-Derivate. Neue Tendenz in der Wortbildung des Deutschen?* Beograd.
- Флајшер 1995: Wolfgang Fleischer, *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*, Leipzig.
- Ђорић 2008: Божо Ђорић, *Творба именица у српском језику: (одабране теме)* Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд.
- Ђорић 1999: Божо Ђорић, *Принципи творбене анализе стране лексике У: Српски језик број 4/1-2*, 227-243.
- Ђорић 1991: Божо Ђорић, *О неким творбеним моделима са становишта језичке економије. Научни састанак у Вукове дане 20/2*, 325-334.
- Ђорић 1995: Божо Ђорић, *О неким специфичностима суфиксалне деривације именица у српском разговорном језику. Књижевност и језик 42/1-2*, 35-41.

Корпус

Forum Krstarice > Srbija > Beograd REČNIK BEOGRADSKOG ŽARGONA
FORUM BEOGRADCAFE
vukajlija.com
forum.burek.com
www.pes-serbia.com
www.kotez.rs/forum
teenforums.10.forumer.com
mundmische.de

Julijana Vuletić

ANALYSE DER JUGENDSPRACHE - TENDENZEN DER WORTBILDUNG VON NOMINA LOCI UND NOMINA PECUNIAE IN DER DEUTSCHEN UND IN DER SERBISCHEN SPRACHE

Zusammenfassung

Im vorliegenden Beitrag haben wir die Besonderheiten der jugendsprachspezifischen Wortbildung von Nomina im Deutschen und Serbischen mit einem besonderen Augenmerk auf die *-i* und *-o*- Derivate im Deutschen und ihre Entsprechungen im Serbischen für *nomina loci* und *nomina pecuniae* behandelt. Im serbischen Korpus verzeichnen wir nur drei Nomen für *nomina pecuniae* (динца, стотка, хиљадарка), und für *nomina loci* acht (штека, флиперана, мајмунара, лудара, жугара, фоткалица, црталица), während im deutschen Korpus für *nomina pecuniae* fünf (*Hunni*, *Tausi*, *Zwani*, *Fuffi*, *Oi*) und für *nomina loci* nur ein Nomen, und zwar *Rasti*, zu verzeichnen sind. Die serbischen Wortbildungssuffixe *-(ap)ka*, *-ka*, *-ца*; *-a*, *-ана*, *-ара*, и *-алица* entsprechen in der Funktion und Bedeutung den deutschen Suffixen *-i* und *-o* (Transposition oder Modifikation, scherzhafte, liebevolle oder ironische und verächtliche Konnotation).

Schlüsselwörter: Jugendsprache, Derivation, Wortbildungssuffixe *-i* und *-o* on der deutschen Jugendsprache, Wortbildungssuffixe *-(ap)ka*, *-ka*, *-ца*; *-a*, *-ана* und *-алица*

Примљен августиа 2011.

Прихваћен за шtamпy децембра 2011.